

Sygn. akt I.Ca 36/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2019r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Elżbieta Iwona Cembrowicz
Sędziowie:	SO Małgorzata Szostak-Szydłowska SO Mirosław Krzysztof Derda (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Marzena Miksza

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2019 roku w Suwałkach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. Ż.

przeciwko M. Ż.

o zaspokojenie potrzeb rodziny

na skutek apelacji pozwanej M. Ż. od wyroku Sądu Rejonowego w Augustowie z dnia 20 listopada 2018 r. sygn. akt III RC 8/18

I. Zmienia zaskarżony wyrok w pkt. I w ten sposób, że powództwo oddała.

II. Znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

SSO Elżbieta Iwona Cembrowicz SSO Małgorzata Szostak-Szydłowska SSO Mirosław Krzysztof Derda

Sygn. akt I Ca 36/19

UZASADNIENIE

Powód R. Ż. wniósł o zmianę orzeczenia w przedmiocie zaspokajania potrzeb rodziny, poprzez zmniejszenie wynikającego z ugody sądowej obowiązku płacenia na rzecz pozwanej M. Ż. równowartości 1/3 jego świadczenia emerytalnego do 1/6 tego świadczenia.

W uzasadnieniu podał, że ponosi zdecydowaną większość kosztów utrzymania rodziny. Pozwana otrzymuje około 1100 zł miesięcznie jego emerytury, otrzymuje też dopłaty unijne z tytułu posiadanych gruntów rolnych oraz świadczenie z tytułu programu 500+. Ponadto pracuje i z tego tytułu osiąga również dochody, których wysokość nie jest mu znana.

Pozwana wносиła o oddalenie powództwa podnosząc, że ona również ponosi wydatki z tytułu kosztów utrzymania rodziny.

Wyrokiem z dnia 20 listopada 2018r. w sprawie sygn. akt III.RC 8/18 Sąd Rejonowy w Augustowie obniżył wysokość świadczenia na zaspokajanie potrzeb rodziny obciążającego powoda R. Ż., ustalonego w ugodzie zawartej przed Sądem Rejonowym w Augustowie w dniu 29.08.2013r. w sprawie III RC 138/13, z 1/3 świadczenia emerytalnego do 1/6 tego świadczenia, pozostawiając bez zmian warunki płatności i zniósł wzajemnie koszty postępowania między stronami.

Z uzasadnienia orzeczenia wynika, iż w ugodzie z dnia 29 sierpnia 2013 r. zawartej przed Sądem Rejonowym w Augustowie w sprawie III RC 138/13 powód zobowiązał sięłożyć na zaspokajanie potrzeb rodziny kwotę stanowiącą 1/3 jego świadczenia emerytalnego. Pozwana wówczas nigdzie nie pracowała. Powód był emerytem i pobierał świadczenia z tego tytułu w wysokości około 3300 zł.

Ze związku małżeńskiego strony posiadają trzy córki. W momencie procedowania w poprzedniej sprawie żadna z córek nie była jeszcze samodzielna. Najstarsza z nich - E. studiowała, średnia - E. Ż. (1) uczyła się w szkole podstawowej, a najmłodsza J. jeszcze nie uczęszczała do żadnej placówki i pozostawała pod pieczęcią matki. W chwili obecnej najstarsza z córek usamodzielniała się i pracuje. Młodsze uczęszczają odpowiednio do szkoły średniej i podstawowej. Powód oprócz otrzymywanej emerytury wyjeżdża okresowo za granicę, co przynosi mu dochód około 1000 zł miesięcznie za sprowadzone towary. Otrzymuje też dopłaty unijne za posiadany grunt w wysokości 4100 zł. Ponosi nadal zdecydowaną większość kosztów utrzymania wspólnego gospodarstwa domowego.

Pozwana nadal otrzymuje kwotę około 1100 zł od powoda, kwotę 500 zł ze świadczenia 500+ oraz dopłaty unijne w wysokości 4200 zł rocznie. Dodatkowo pracuje, jednak nie wiadomo ile zarabia.

Z tytułu ponoszenia wydatków na rodzinę powód występował z pozwami przeciwko pozwanej o zasądzenie odpowiednich kwot, z tytułu zwrotu połowy kosztów poniesionych przez niego na utrzymanie domu oraz innych opłat związanych ze wspólnym zamieszkiwaniem. Prawomocnym wyrokiem z dnia 28.04.2015 r. w sprawie IC 617/14 zasądzone od pozwanej na rzecz powoda kwotę 8200,84 zł. Wyrok w tej sprawie był przedmiotem analizy Sądu Okręgowego w Suwałkach, gdzie apelacja pozwanej od tegoż wyroku została oddalona w dniu 28.10.2015 r. w sprawie I Ca 550/15. Z ponownym pozwem o zapłatę tych świadczeń za kolejny okres R. Ż. wystąpił w sprawie I C 397/16. Wyrokiem z dnia 14.02.2017r. w sprawie I C 397/16 Sąd uwzględnił powództwo w całości. Wyrok nie był zaskarżony i uprawomocnił się 10.03.2017r. Aktualnie przed tamtejszym Sądem, z identycznych przyczyn jak w opisanych wyżej sprawach, toczy się postępowanie w sprawie I C 518/1. Wyrok zapadł dnia 26.11.2018r. i nie jest prawomocny. Powództwo w tej sprawie uwzględniono praktycznie w całości. Wyrokiem z dnia 11.10.2013r. w sprawie III RC 166/13 ustanowiona została pomiędzy stronami rozdzielnosc majątkowa.

Z ustaleń Sądu wynika, iż obie strony ponoszą koszty utrzymania małoletnich córek w bliżej niesprecyzowanej wysokości.

Sąd Rejonowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

W myśl art. 27 krio oboje małżonkowie obowiązani są przyczyniać się do zaspokajania potrzeb rodziny, która założyli przez zawarcie związku małżeńskiego.

Analizując pojęcie „sił”, o których mowa w tym przepisie sąd uznał, że obydwie strony nie są w jakiś szczególny sposób ograniczone w tym zakresie. Pozwana co prawda cierpi na schorzenie dotyczące jej psychiki, jednakże nie ma orzeczenia lekarskiego o braku przeciwwskazań do jakiegokolwiek pracy. Posiada też wyższe wykształcenie, ale z uwagi na zajmowanie się wychowywaniem dzieci takowej pracy nie podejmowała. W chwili obecnej jednak pracuje dorywczo, z uwagi na otrzymywaną od powoda należność z tytułu przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny.

Powód jest emerytem i otrzymywane z tego tytułu świadczenie jest jego głównym źródłem utrzymania. Mógłby podjąć pracę, lecz w ograniczonym zakresie. Jego możliwości ogranicza też stan zdrowia, spowodowany przebytym zawałem mięśnia sercowego.

Zdaniem Sądu Rejonowego niewątpliwie zaszły okoliczności uzasadniające korygowanie kwoty dotychczasowego świadczenia wynikającego z ugody sądowej. Najstarsza z córek jest samodzielna. Młodsze obydwie uczą się. Pozwana, oprócz świadczeń opisanych wcześniej dodatkowo wykonuje pracę, za którą osiąga stosowne wynagrodzenie. Powód ponosi zdecydowanie większość wydatków, co znalazło odzwierciedlenie w opisanych wcześniej wyrokach tut. Sądu, zapadłych w Wydziale Cywilnym. Niewątpliwie pozwana też ponosi różnego rodzaju wydatki w utrzymywaniu wspólnego gospodarstwa domowego jak i dzieci, są one jednak zdecydowanie niższe od wydatków powoda. W tej sytuacji nie wiadomo jest na jakie cele otrzymywanie od powoda świadczenie przeznacza. Nie ma żadnych przeciwwskazań, w szczególności zdrowotnych, ażeby wykonywała pracę, którą de facto wykonuje.

W złożonej apelacji pozwana zaskarżyła powyższy wyrok w pkt I w całości i wniosła o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa. Domagała się również zasądzenia od powoda na jej rzecz kosztów procesu przed Sądem II Instancji.

Zarzuciła, iż Sąd Rejonowy pominął, iż zadośćuczynienie obowiązkom określonym w art. 27 kro może polegać także, w całości lub w części, na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym. Tymczasem powód - w przeciwieństwie do pozwanej -nie czyni osobistych starań w kierunku wychowania dzieci i pracy we wspólnym gospodarstwie domowym.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja była uzasadniona, chociaż zarzuty apelacyjne były mało precyzyjne.

Sąd II instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, które wyznaczają nie tyle sam wniosek, co cały jej wywód i treść (zob. wyrok SN z 6.12.2001 r., I PKN 714/00, OSNAPiUS Nr 22/2003, poz. 544 oraz M. P., Wymogi apelacji. Zakres kognicji sądu II instancji, MoP Nr (...), s. 90). Założeniem postępowania apelacyjnego jest ponowienie postępowania przeprowadzonego przed sądem I instancji w granicach wniosków apelacji w stopniu niezbędnym do wszechstronnego zbadania zasadności i legalności zaskarżonego orzeczenia. Postępowanie apelacyjne jest więc ponownym merytorycznym sądzeniem sprawy, wobec czego wyrok sądu apelacyjnego musi się opierać na jego własnych ustaleniach faktycznych i prawnych (zob. wyrok SN z 9.6.1997 r., III CKN 58/97 oraz wyrok SN z 24.4.1997 r., II CKN 125/97, OSNC Nr 11/1997, poz. 172).

Przyjmuje się też, że w postępowaniu apelacyjnym sąd II instancji powinien rozważyć, w granicach zaskarżenia, wszystkie stwierdzone naruszenia prawa materialnego, nawet jeżeli nie były one przedmiotem zarzutu apelacyjnego (zob. wyrok SN z 18.5.2007 r., I CSK 91/07; wyrok SN z 11.1.2007 r., II CSK 392/06; wyrok SN z 3.8.2006 r., IV CSK 101/06; wyrok SN z 24.6.2005 r., V CK 704/04 oraz wyrok SN z 21.4.1999 r., I PKN 25/99, MoP Nr (...), s. 7).

Sąd Najwyższy uznał, że rozpoznając sprawę w postępowaniu apelacyjnym sąd II instancji związany jest zarzutami dotyczącymi prawa procesowego, nie wiążą go natomiast zarzuty odnoszące się do naruszenia prawa materialnego, czyli przepisów które są podstawą rozstrzygnięcia i dotyczą istoty sporu. Zawsze jednak w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania-uchwała SN (7) – zasada prawna – z 31.1.2008 r., III CZP 49/07.

Przenosząc te rozważania na grunt sprawy niniejszej należało uznać, że Sąd I instancji naruszył przepisy prawa materialnego, tj. art. 138 kro i art. 27 kro, a Sąd Okręgowy miał obowiązek dokonania kontroli orzeczenia również pod tym kątem, mimo braku takiego zarzutu apelacyjnego.

W razie zmiany stosunków każdy z małżonków może żądać zmiany prawomocnego wyroku na podstawie art. 27 k.r.o.

Zgodnie ze stanowiskiem SN (zob. uchw. SN z 13.7.2011 r., III CZP 39/11, OSNC 2012, Nr 3, poz. 33) pomiędzy obowiązkiem ustanowionym w art. 27 KRO a obowiązkiem alimentacyjnym (art. 128 i n. oraz art. 60 KRO) istnieje pewne podobieństwo, jednak o tożsamości tych obowiązków nie może być mowy; można mówić co najwyżej o "alimentacyjnym charakterze" obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, konstatacja ta nie upoważnia jednak do formułowania tezy, że między małżonkami – w czasie trwania małżeństwa – istnieje obowiązek alimentacyjny sensu stricto. Alimentacyjny charakter obowiązku ustanowionego w art. 27 KRO jest zresztą

ekspozowany przeważnie na użytek rozwiązań prawa procesowego, np. gdy chodzi o ocenę podstaw ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych.

Oznacza to, że przy rozstrzyganiu w tego typu spraw należy stosować reguły przewidziane w art. 138 kro.

Przez "zmianę stosunków" należy rozumieć zmianę okoliczności istotnych z punktu widzenia ustawowych przesłanek obowiązku alimentacyjnego i zakresu świadczeń alimentacyjnych (w szczególności określonych w art. 133 i 135 KRO)-wyr. SN z 8.7.1999 r. (I CKN 355/99, Legalis).

Ustalenie wystąpienia "zmiany stosunków" oraz jej wpływu na wysokość świadczeń alimentacyjnych należnych uprawnionemu, wymaga porównania stanu istniejącego w chwili orzekania o alimentach lub zawierania umowy dotyczącej alimentów ze stanem istniejącym w czasie rozpoznawania powództwa wytoczonego na podstawie art. 138 KRO. W orzecznictwie konsekwentnie podkreśla się, że "jedynie zmiana stosunków zaistniała po zamknięciu rozprawy poprzedzającej wydanie wyroku zasądającego alimenty, może uzasadniać żądanie zmniejszenia lub ograniczenia czasu trwania świadczeń alimentacyjnych (...) Tylko takie rozwiązanie może być uznane za nienaruszające wyrażonej w art. 365 § 1 k.p.c. zasady, iż orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i inne organy państwowe" (tak wyr. SN z 27.2.1981 r., III CRN 21/81, OSNCP 1981, Nr 11, poz. 217).

W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy uchylił się od poczynienia pełnych ustaleń mogących stanowić podstawę do twierdzenia czy mamy do czynienia z istotną zmianą stosunków, a z części prawidłowo dokonanych ustaleń wprowadził wadliwe wnioski.

Tymczasem już w pozwie w sprawie III RC 138/13 M. Ż. podawała, iż R. Ż. pokrywa wszystkie koszty związane z utrzymaniem wspólnej nieruchomości oraz utrzymuje studiującą pełnoletnią córkę stron E. Ż. (2) i spłaca kredyt budowlany. Precyzowała nawet, że chodzi jej o świadczenia na rzecz dwójki małoletnich córek. Pozwany w tamtej sprawie (powód w niniejszej sprawie) okoliczności tych nie podważał, a zatem były to okoliczności niesporne. W odpowiedzi na pozew w powołanej sprawie R. Ż. również podnosił, że łoży na utrzymanie córki E. w całości, ponieważ matka dzieci nie pracuje.

Rolą Sądu było zatem porównanie sytuacji występującej w dacie zawierania ugody w sprawie III RC 138/13 z sytuacją obecną.

Skoro strony zawierały ugodę w powyższej sprawie mając świadomość, że to powód pokrywa koszty mieszkaniowe w całości i łoży w całości na utrzymanie pełnoletniej studiującej córki oraz spłaca kredyt, to oznacza że wydanie trzech wyroków (po zawarciu ugody), w których R. Ż. odzyskał (uzyskał tytuł wykonawczy który może zrealizować w drodze egzekucji lub potrącić w ramach rozliczeń w sprawie o podział majątku wspólnego) połowę kosztów mieszkaniowych stanowi zmianę okoliczności, którą należało brać pod uwagę.

Tak więc usamodzielnienie jednej z córek nie stanowiło zmiany okoliczności na niekorzyść strony powodowej, a wręcz przeciwnie, bowiem powód zwolnił się z obowiązku utrzymywania pełnoletniej córki Natomiast zmianę stanowiło uzyskanie przez powoda trzech wyroków zasądające od pozwanej świadczenia obejmujące również połowę kosztów utrzymania mieszkania (ogrzewania i kosztów eksploatacyjnych mieszkania).

Ponadto w dacie zawierania ugody w sprawie III RC 138/13 M. Ż. nie pracowała i nie dysponowała własnymi dochodami na pokrycie kosztów utrzymania dzieci. Aktualnie częściowo pokrywa koszty utrzymania małoletnich dzieci z własnych dochodów, jednak Sąd Rejonowy nie ustalił dokładnie w jakiej części.

Jakie kwoty składały się na zasądzone na rzecz powoda świadczenia w sprawie I C 617/14 można dowiedzieć się z uzasadnienia orzeczenia w tamtej sprawie. Sąd Rejonowy wyraźnie wskazał, że zasądzona kwota stanowi połowę kosztów kredytu bankowego, kosztów energii elektrycznych, wody i opłat abonamentowych multimedialnych.

Tak więc ustalona przez Sąd Rejonowy zmiana okoliczności wystąpiła, ale dotyczyła zarówno strony powodowej jak i pozwanej. W dacie zawierania ugody R. Ż. regulował koszty mieszkaniowe w całości, spłacał kredyt budowlany i utrzymywał pełnoletnią studiującą córkę, zatem powództwo winno być oddalone jako niezasadne.

Z powyższych względów zaskarżony wyrok zmieniono na podstawie przepisu art. 385 kpc.

O kosztach procesu przed Sądem II instancji orzeczono na podstawie przepisu art. 100 kpc.

SSO Mirosław Krzysztof Derda SSO Elżbieta Iwona Cembrowicz SSO Małgorzata Szostak-Szydłowska